

IN DE VILLA „STROHL-FERN.“

Een Duitsch kunstcriticus over een Nederlandsch schilder.

Onder dezen titel geeft dr. Albert Zacher in de *Frankfurter Zeitung* van Zondag 9 Juni '95 een zeer opgewekt en opwekkend verslag van zijne wandeling naar en zijn bezoek aan het park van den Elzasser Strohl-Fern, op een der buitenheuvelen van Rome, den mons Parioli, gelegen. In dit park bevinden zich de ateliers van talrijke kunstenaars, schilders en beeldhouwers van verschillende natiën: Zwitsers, Franschen, Duitschers en Nederlanders. De meeste van dezen worden bezocht en op artistieke wijze beoordeeld, o. a. de Pruisische portretschilder Stoeving en de Weener beeldhouwer Fuchs. Deze laatste laat hem uit met de woorden: „gij zult toch ook mijn overbuur bezoeken?“

En nu vervolgt dr. Zacher:

Zoo trad ik het atelier binnen van Thomas Cool, van wien ook mr. Stoeving met groote vereering gesproken had. Thomas Cool vormt met den beeldhouwer Pander en den landschapsschilder Koelman het driemanschap, dat Holland te Rome vertegenwoordigt. Welk eene tegenstelling! Bij Fuchs weelderige rijkdom, hier strenge eenvoud. Cool zelf, eene eenvoudige, peinzende, weinig cosmopolitische verschijning, maakt een innemenden, ouderwetsch-romantischen indruk; hij draagt zijn haar lang, maar niet gelokt, want op de hoogte van den jaskraag is het slecht en recht afgesneden. Het gezicht toont eene mengeling van kinderlijkheid en diepen ernst; het oog blinkt vragend, bijna schuchter. Een dunne bruine puntbaard krult zich om de uitdrukkingvolle kin. Cool is eene specialiteit: impressionistisch architectuurschilder. Hij houdt zich niet binnen de perken der gewone kritiek, derhalve zal hij opzien wekken. Op de groote menigte zal hij minder indruk maken. Cool behoort tot die menschen, die het prikkelt moeilijkheden te overwinnen; daarom schildert hij met voorliefde dingen, die anderen voorzichtig vermijden. Pantheon en Forum zijn zeker reeds duizenden malen geschilderd, maar aan het inwendige van het Pantheon en aan het nachtelijke Forum hebben zich nog weinigen gewaagd. Vooreerst schijnt het haast glad onmogelijk de bijna lichtloze binnenruimte van het Pantheon door kleuren weer te geven. „Er is immers niets in te zien“ plegen de Cook-toeristen (Cook-Lissone) teleurgesteld te zeggen, als ze het Pantheon bezichtigden. Deze zwarigheden wilde Cool overwinnen, en de talrijke proeven en schetsen bewijzen, welk een reuzenarbeid het ten eersten

was den koepel perspectivisch juist op het doek te krijgen en dan in de kleurenarme ruimte kleuren aan te brengen, hetgeen natuurlijk alleen door lichteffecten mogelijk was. Nadat dit dubbele probleem was opgelost, bracht Cool het gezicht op het inwendige van het Pantheon op verschillende wijzen ten uitvoer. Eerst zien we het in krijtteekening, dan in eene opvallende menging van pastel en kool, die zeer eigenaardige lichtwerkingen teweeg brengt, en eindelijk is het thema verwerkt tot een kolossaal schilderstuk, dat Rembrandtsche tinten bevat. Het tweede stuk is verkocht en zeker reeds op weg naar den Haag.

Op het Pantheon volgde het Forum bij nacht, en ook dit heeft de kunstenaar in verschillende variaties behandeld. Vooreerst zien we het Forum in eene — naar Cool's maatstaf — kleine krijtteekening, van het Kolosseum af genomen; het licht komt van de tegenovergestelde zijde, van het Kapitol af, en speelt schimachtig om de oude ruïnen, die daardoor tot nieuw leven schijnen gewekt te worden. Een grooter effect, namelijk door de kleur, maakt het drie meter lange kolossale schilderstuk. Het is pikdonkere nacht; door eene enkele wolkenpleet valt een verblindend maanlicht gril op het midden van het Forum en straalt van daar zich langzaam verliezend naar de rondom zich uitbreidende duisternis uit. De overgang van het licht tot de nachtelijke duisternis is meesterlijk geschilderd. Wel mag geen archeoloog op deze schilderij de „geographie“ van het Forum komen bestudeeren; immers het is Cool alleen om de stemming, de uitwerking te doen. Daarin ligt het geheim van zijne wijze van schilderen: ter wille van het effect worden de details opgeofferd.

Met deze werken zijn we het museum-Cool nog niet door; het is nauwelijks te gelooven, hoeveel voltooide stukken in zulk een atelier opgehoopt zijn. We bewonderen nog een anderen driemeter, die het Kolosseum vertoont bij nachtelijke ver-

lichting, alsmede een klein gezicht op het inwendige van het Pantheon en dan komen we tot de derde afdeling: „Strijd met de basiliken.“

Cool wilde na het inwendige van het Pantheon ook eens het inwendige der langschepige basiliken afbeelden, en zoo koos hij terstond, als dapper man, de schoonste en grootste, die Rome kent, natuurlijk slechts om de moeilijkheden op te hoopen. Vooreerst toont hij ons het inwendige van de Maria maggiore, een stuk, dat geheel in bruine tinten gehouden is. Zijne lichteffecten zijn meesterlijk; verrassend werkt bovenal de rijkvergulde zoldering. Het glanspunt van Cool's werken is echter de kolossale schildewij, die het inwendige van de San Paolo voor ons oog toovert. Wie zich ooit in de heerlijke basiliek bevond, wier

gladde, flonkerende glans, wier lichtende pracht meer voor de pronkzaal van een weelderig hof passen dan voor eene kerk, zal het voor onmogelijk moeten verklaren, dat dit woud van marmerzuilen, die in eene volheid van wit licht schitteren, ooit op eene schilderij zijn weer te geven. In allen gevalle is het waagstuk, zoo het ooit gewaagd werd, niet te dikwijls gewaagd. Om aan het geheel een meer kerkelijk, gewijd karakter te geven, heeft Cool het licht door zelf gecomponeerde gekleurde ramen verzacht en getemperd, zoodat men trachten moet de werkelijkheid te vergeten. Eerst verbluft het stuk. Heeft men er zich echter in verdiept, dan staat ons het prachtige schip in zijne volle schoonheid voor oogen.

Wel heeft Cool ook hier ter wille van den totaalindruk afstand gedaan van de details, maar het perspectief der viervoudige zuilenrijen is met zulk eene kunst getroffen, dat men een plastisch gebouw voor zich meent te hebben, en hoe vloeit dan eerst het licht van de vensters op de rijkversierde, in vakken verdeelde zoldering, en hoe lustig speelt het dan op de gladde marmer-schachten! Ha, dat marmer! De kunstenaar hoort onzen halfvuiden uitroep en verklaart humoristisch, dat hij vroeger bij zijn vader, die in Sulek (Sneek) eene fabriek van marmeren schoorsteenmantels bezit, als marmorista meegewerkt heeft.

En nu haalt hij nog een paar kleinere stukken voor den dag, die den omvang van gewone schilderijen hebben. Het zijn landschappen, waarmee Cool de wereld heeft willen toonen, wat er met pastel niet al te maken is. Het schijnen dan ook geen pastelteekeningen te zijn, want zulk eene diepte, zulk een donker, zulk eene geheimnisvolle zwaarmoedigheid vindt men anders op pastels niet, en dan vooral zulk een blauw! Het eene stuk stelt eene boschpartij bij Aricia voor, het andere het meer van Nemi. Het zijn gevoelsstukken van mystieke bekoring. Van tijd tot tijd dwaalt onze blik van de stukken op den man, die ze geschapen heeft; hij staat daar zoo rustig, alsof hij over nieuwe werken peinst. Vermoeienis schijnt hij niet te kennen; daarop wijzen de schetsen, die hij bij het wegtrekken van eenige kwadraatmeters schilderijen voor den dag brengt; daaronder bevindt zich natuurlijk weer een kolossaal stuk, het Forum bij daglicht; alsmede een nachtsstuk ter verheerlijking van de ster Venus.

Jammer is het, dat de meeste dezer kunstwerken voor het Duitsche publiek niet toegankelijk zijn, want vooreerst gaan ze alle naar Nederland.